הנס פין

מגדולי הדור הראשון של צלמי העיתונות הישראליים

מאת: ניסים סנואה

הצלם הנס פין על האופנוע שלו בדרך לצילום

הנס פין נולד בברלין, גרמניה, ב-12 בנובמבר 1916. את מצלמתו הראשונה קיבל בהגיעו לבר-מצווה ורק אז החל לצלם.

נערים, בעיקר בגיל זה, מדמיינים רבות ומערבבים את חלומותיהם עם שאיפותיהם. מה ראה הנס פין בדמיונו? מה היה נושא חלומותיו? מה היו שאיפותיו? הנס ראה בדמיונו את הבית ממול עולה בלהבות ואז, מצלם אותו ומתפרנס בזכות התמונה המופיעה בעיתון. אין זו אגדה ואכן, כך קרה: הבית עלה בלהבות, הנס צילם אותו והתמונה התפרסמה בעיתון! נער אשר רק עתה קיבל מצלמה במתנה ובמקום לשאוף לצלם את ידידיו, את משפחתו ואת סביבתו, חולם להיות צלם עיתונות, הינו דבר נדיר. מכל מקום, חלומו התגשם! לאחר שתצלומו התפרסם, היה עורך עיתון ילדים בבית הספר וצילם בעיקר תיאטרון נוער.

מאוחר יותר עסק בצילומי במה ואת תצלומי השחקנים היה מביא לעיתון יומי, בעודו מציג את עצמו בתור שליח. לאחר פעמים אחדות, ביקש בעל העיתון לשוחח עם הצלם עצמו. כך התגלה ובשנת 1932, בהיותו בן 16 בלבד, החל לעבוד בעיתון.

בינואר 1933 שררה בגרמניה רוח אנטישמית ובעל העיתון החל לפטר את היהודים מעבודתם. הנס עבד עוד חצי שנה ובאותה עת המשיך בלימודי ערב בסדנאות ה'באוהאוס' בברלין. בנוסף, למד פוטומונטאז' אצל ג'ון הרטפילד.

19 ביולי 1947. אוניית המעפילים אקסודוס עוגנת בנמל חיפה

2 באוקטובר 1947. אוניית המעפילים מדינת היהודים עוגנת בנמל חיפה

בחודש דצמבר 1935 עסק בספורט בגבול בין צ'כיה ובין גרמניה ואירעה לו תאונה. למזלו, הגיע קודם אמבולנס צ'כי וכך נשאר בארץ זו. בצ'כיה המשיך לעבוד בעיתונות יהודית מקומית. בנוסף, עסק כמדריך נוער ובין חניכיו, הכיר את סוזי בת השתיים-עשרה אשר לימים הייתה אשתו.

בשנת 1938 עלה לארץ באשרת תייר כצלם ועיתונאי ונשאר באופן בלתי לגלי. סוזי, החניכה שלו, עלתה ב- 1939 במסגרת עליית הנוער (הייתה אז בת 15) והתיישבה בקיבוץ.

ב 1941 עזבה את הקיבוץ עם חברה ופנתה לאדם היחידי שהכירה בארץ: הנס פין. הנס עסק אז בצילום עיתונות, בעיקר עבור עיתונים יהודיים בצ'כיה, בפולין ובגרמניה. בימים הראשונים דאג להן וכן, טיפל בסוזי כאשר חלתה בקדחת.

בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי כצלם ביחידת המיפוי. לאחר שלוש שנים, ב-1945, השתחרר בגלל מחלת קצרת קשה. בינתיים, ב-1943, נשא את סוזי לאשה ובצמוד לשחרורו מהצבא הבריטי, נולדה להם הבת הראשונה. הנס חזר לעסוק בצילום עיתונות עבור רבים מעיתוני הארץ וכן, עבור עיתוני חוץ וסוכנות החדשות הבינלאומית **"AP"**.

הוא רכש מוניטין בעולם ושמו הדהד אפילו באזני מלך עבר הירדן, עבדאללה. ב-1947 הזמין אותו המלך לצלם את יום העצמאות הראשון בעמאן. הנס השיב: "זה כבוד גדול, אולם אין לי אזרחות ולא דרכון ואף לא אשרת כניסה". המלך דרש בתוקף כי הנס יתעד אירוע חשוב זה ותוך שעה אחת, קיבל אזרחות ארץ-ישראל, דרכון ואשרת כניסה לעבר הירדן.

29 בנובמבר 1947 – ליל כ"ט בנובמבר, האו"מ החליט על הקמת המדינה והשמחה פרצה ברחובות

26.11.1947, נמל חיפה – אח ואחות מהאוניה "כנסת ישראל" לפני הגירוש לקפריסין

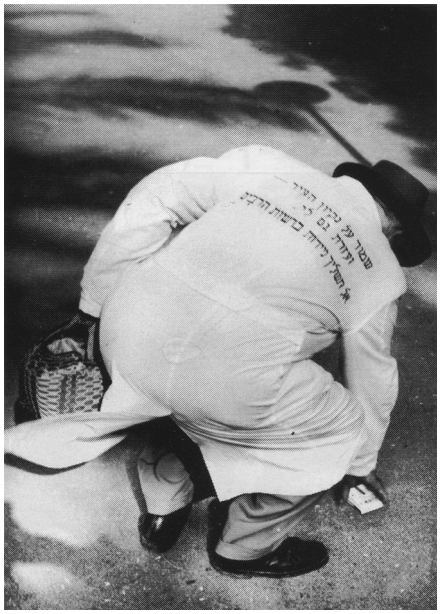

מנקה רחובות בתל אביב ועל המעיל בגב שלו כיתוב: "שמור על ניקיון העיר ועזרת גם לי".

מכונית קשורה בשרשרת לעמוד חשמל (גנבים לא חתכו אותן)

באותה עת צילם את החיילים הבריטיים כשהם מבצעים מעצרים, את העוצר, את חברי ההגנה, את העליה הבלתי-לגאלית, המחנות בקפריסין, צילם רבות גם תושבים בעיסוקיהם היומיומיים, ובכל מקום כל אירוע חשוב.

מצחצח נעליים

סגירת המחנות בקפריסין – אחת הנשים האחרונות אשר עזבו את המקום, בזרועותיה התינוק שהולידה במחנה

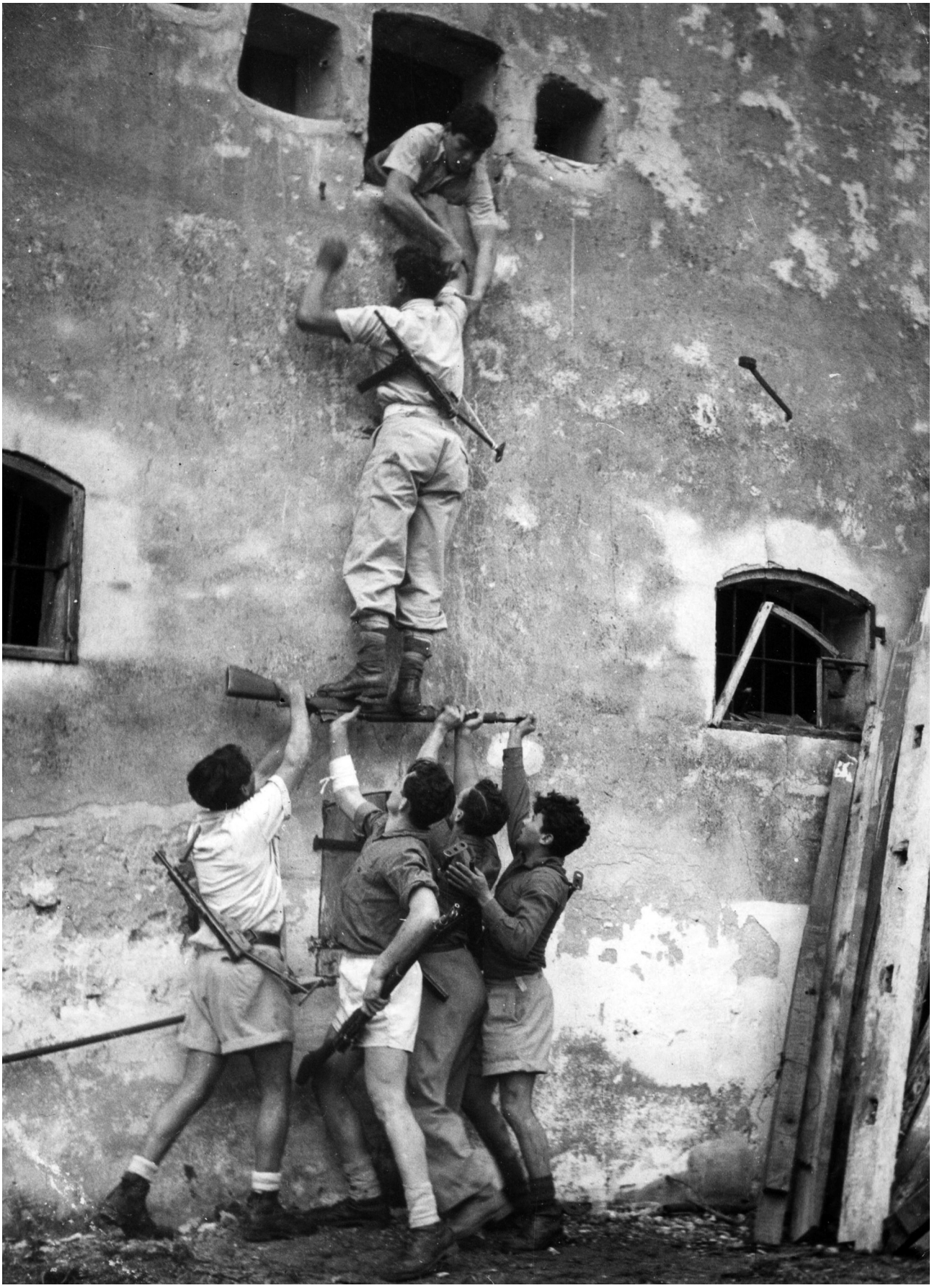

דצמבר 1947 – חיילי פלמ"ח נכנסים לבנין דרך "הדלת האחורית"

מטוס "פייפר" צולם בצללית - מטוס "הקרב" של מדינת ישראל במלחמת השחרור

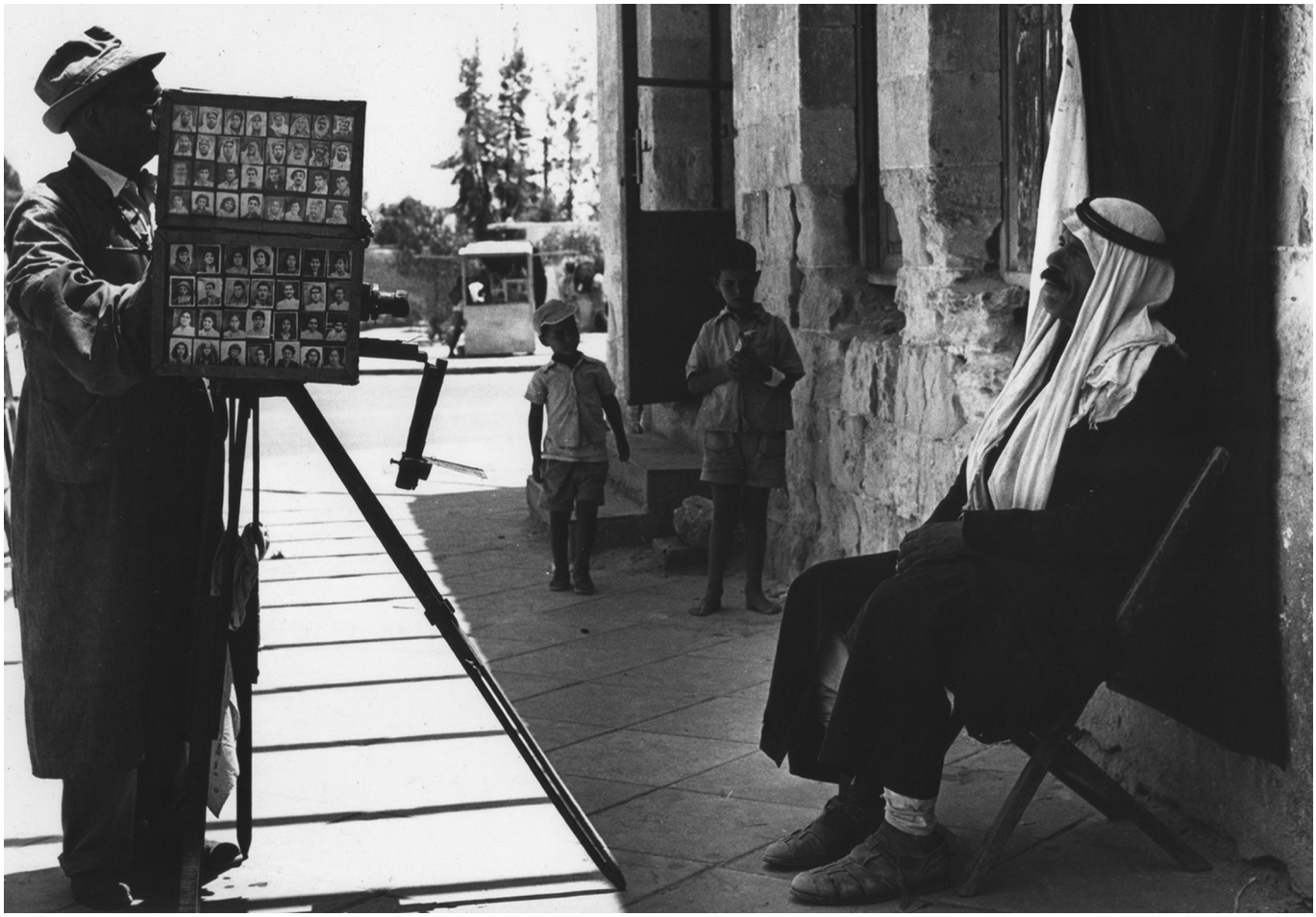

צלם רחוב בשוק הבדואי בבאר שבע

"אלטלנה היתה סיפור בפני עצמו" אומרת סוזי פין ומוסיפה: "ישבנו במלון 'ארמון' ברחוב בוגרשוב פינת רחוב הירקון. למעשה שם ישבו כל הצלמים. חלקם הגדול עלה על הגג ומעטים נותרו למטה. נשארתי עם הנס למטה. היה מלצר אחד שאיני יכולה לשכוח. בכל פעם שמישהו נכנס עם רובה, מיד זחל מתחת לשולחן. הענין נגמר ולאחר מכן, פירקו את המסגרות והשביעו את הצבא."

הנס פין היה תמיד לבוש בצורה נאה במיוחד ולכן הייתה לכך השפעה רבה כשהוזמן לצלם את הסגל הדיפלומטי. הוא גם היה ידוע בהגינותו ועל-כן, לא חששו עורכי העיתונים 'ידיעות אחרונות' ו'ידיעות מעריב' למסור לו 'טיפים' בביטחון מלא כי הדבר לעולם לא יגיע לאוזני המתחרה.

הנס, אפשר לומר, צילם בקצב בלתי-פוסק, עד כדי שאחד העיתונאים מעמיתיו העיר פעם: "הוא יותר מידי עסוק בכדי לעשות כסף". ואכן, חיי המשפחה, מבחינה כלכלית, התנהלו בצניעות וזאת מציינת סוזי ללא התמרמרות ובאופן הטבעי ביותר.

14 במאי 1948 – דוד בן גוריון מכריז על הקמתה של מדינת ישראל

קצב עבודתו היה גדוש מאד ולמרות מצב בריאותו שלא היה תקין, הדבר לא מנע ממנו לצלם ובכל אירוע הופיע כשמצלמתו מוכנה. דווקא ביום הכרזת המדינה היה פצוע בידו, אך הדבר לא מנע ממנו מלהנציח את האירוע ההיסטורי החשוב מכל. הנס היה פצוע בידו השמאלית ורבים אמרו "מזל, לפחות יכול לצלם". אך לא ידעו כי היה שמאלי! סוזי, אשתו, התלוותה אליו כדי לעזור לו, אך בגלל דלקת חזקה, גם היא יכולה הייתה להשתמש רק ביד אחת: הימנית. משה שרת אמר: "אלה רק שתי ידיים" והכניס אותם עם כרטיס עיתונות אחד.

הנס נבחר עם צלמים אחרים לתעד בצילומים את שיירת הלוחמים הראשונים אשר נסעו לירושלים בדרך בורמה, נסיעה שנמשכה 16 שעות! לעומת עמיתיו, שלח את הסרטים שצילם באמצעות ידיד לסוזי: היא פיתחה אותם, הגדילה את התמונות ומכרה אותן לעיתונות. כך, כאשר חזרה השיירה, העיתונים היו כבר מלאים בתצלומיו. הנס תמיד פיתח את תצלומיו במו ידיו וכשהיה בשליחות, עשתה זאת סוזי אשר למדה את המלאכה ממנו וידעה מה רצונו. תמיד התנגד שאחר יבצע הגדלות מתצלומיו, בטענה כי הקומפוזיציה הסופית אינה בצילום אלא במעבדה.

15.6.1948 מפורצי דרך בורמה לירושלים

22.6.1948 "אלטלנה" עולה בלהבות מול חופי תל אביב

כאמור, חיו בצניעות והייתה להם דירה בת חדר אחד בת"א. המטבח שימש מעבדה לפיתוח והגדלת התמונות וסוזי בישלה בפרוזדור בעוד שבתם הקטנה שכבה במיטתה בחדרם הבודד. לאחר מכן נולדה בתם השניה והשגרה נמשכה באותו בית. הנס גם עזר לעמיתיו במעבדתו. "כך למשל", מספרת סוזי, "היה צלם אחד היחידי אשר צילם את הפצצת התחנה המרכזית בת"א, בעת מלחמת השחרור והביא לו את הסרט לפיתוח. באותה עת, בגלל מחסור בסרטי צילום, השתמשו הצלמים בסרט קולנוע 35 מ"מ נגטיבי, אותו חתכו לפי צרכיהם וטענו בתוך מחסנית.

הסרט שצילם היה כמעט כולו שחור ומתוך 36 תצלומים, ניתן היה להגדיל רק שישה. הצלם היה זקוק לעשרים תצלומים שונים, מאחר ואף עיתון לא היה מוכן בשום אופן לפרסם תצלומים אשר הופיעו בעיתון אחר. הנס פתר לו את הבעיה במעבדה בכך שבמקום להגדיל את שישה התצלומים בשלמותם, הגדיל רק קטעים מכל אחד. כך הפכו שישה תצלומים לעשרים תצלומים שונים לחלוטין. בעת מלחמת השחרור, לא היו העיתונאים מתחרים אלא רוח קולגיאלית שררה ביניהם. כולם היו חברים: הנס פין, בוריס כרמי, רוברט קאפה... והרשימה עוד ארוכה! הנס המשיך ללוות את הקמת המדינה בעודו מתעד את תקופת הצנע, מצעדי צה"ל, אישים פוליטיים, אירועים ועוד.

"מעולם לא נקט עמדה פוליטית. היו לו אמנם דעות פוליטיות מגובשות, אך אלה לא באו לביטוי בתצלומיו. הוא יכול היה לצלם נגד ובעד רק את אשר ראו עיניו ועל-כן, היה עיתונאי טוב בזכות האובייקטיביות שלו", אומרת סוזי.

"הצילום היה כל חייו", מספרת סוזי ומוסיפה: "הצילום היה גם המתחרה היחיד שהיה לי. אפילו כאשר נסענו לחופש, תפס אצלו הצילום מקום ראשון ואילו אני הייתי במקום שני אחריו.

3.6.1948 – קורס ראשון של חיילות ח"ן בצריפין

גם אני אהבתי את הצילום ובמיוחד אהבתי את הסגנון של הנס, את זוית הראיה הייחודית לו" אומרת סוזי ומסבירה בהערצה:
"בעוד שכולם צילמו אירוע מסויים, הוא ראה גם את אשר בצד וזאת קלט."

דוגמה לכך היא תצלום תחרות מלכת היופי: בעוד שכולם צילמו את הטקס, צילם הנס את רגליהן העייפות של הנושרות - כולן נועלות נעליים לבנות מלבד אחת אשר הסירה אותן... ואלו דווקא שחורות!

בתצלום אחר, תימני זקן צועד לאורך כביש, כאשר כל החיילות הצועדות מאחוריו לובשות מכנסיים והוא לבוש שמלה ('גלבייה').

ההומור של הנס היה יוצא-דופן וניכר בצילומיו:

בתצלום של זיוה רודן עם שייקה אופיר;

מנקה הרחובות בתל-אביב עם הכיתוב על גב חולצתו "שמור על נקיון העיר ועזרת גם לי";

מכונית קשורה בשרשרת לעמוד חשמל (נראה כי אז הגנבים לא חתכו שרשראות);

אשכול והורוביץ מתדיינים בתנוחה המעידה כי גדולי אנשי הכספים 'קטנים' הם, ועוד... ועוד...

אפשר לשבת כך ימים על גבי ימים מול התצלומים המעלים חיוך על הפנים.

תימני זקן צועד לאורך כביש, כאשר כל החיילות הצועדות מאחוריו לובשות מכנסיים והוא לבוש שמלה (גלבייה)

הנס פין, הינו ללא ספק מגדולי הדור הראשון של צלמי העיתונות הישראליים. בגיל 13 חלם חלום וחלומו התגשם: הבית שעלה בלהבות היה ה'סקופ' אשר פרסם אותו ומאז, היו לו 'סקופים' רבים מאד.

הצילום היה כל חייו ולכן כאשר בהיותו בן 55 קיבל התקף לב בתוספת לקצרת ממנה סבל קשות ועקב זאת נאלץ להפסיק לצלם, השפיע עליו הדבר באופן קשה יותר מאשר על כל אדם אחר. אם פועל בנין, פועל תעשיה, פקיד בנק, מורה וכו', נאלץ להפסיק את עבודתו בשלב מסויים בחייו, הדבר אכן נורא! אולם, אם מקצועו של אדם הינו יצירתי, הדבר נורא ואיום ואף גורם לדיכאון וכך, חש הנס פין עד יום מותו, בשנים 1971-1978.
אשתו ישבה לצידו במסירות עד יומו האחרון ועשתה כמיטב יכולתה להעלות לו את המורל. את הנגטיבים שלו העניקה ללשכת העיתונות.

בשנת 1982, ארבע שנים לאחר מותו, נערכה לו תערוכה רטרוספקטיבית "צלם ותקופה" במוזיאון ת"א. אוצר התערוכה, מיכה בר-עם, בעצמו נמנה על גדולי הצלמים בעיתונות, חבר בסוכנות הצילום 'מגנום' שהיא אולי הגדולה בעולם, יזם את התערוכה ושקד על עריכתה.

"הציווי הראשון של הצלם העיתונאי הוא 'להיות שם'. עליו להיות נוכח בגופו הוא במקום בו מתרחשים הדברים ולהיות מסוגל להגיב בהרף-עין למצבים משתנים. אין באפשרותו להחזיק בשטף הזמן החולף. הוא יכול רק לנסות 'לעצור את הרגע' באמצעות פלח זמן, במסגרת נתונה, ולהשאיר כך קביעה חזותית. הנס פין היה 'שם'. כמתעד שקדן, בכנות, ללא פרשנות, ליקט רגעים ומסגר מצבים וטבע את חותמו על הזיכרון החזותי הקיבוצי שלנו יותר מכל צלם אחר בתקופתו." דברי מיכה בר-עם, אוצר התערוכה, מתוך הקטלוג.

אין ספק כי הנס פין מגדולי הדור הראשון של צלמי העיתונות הישראליים. בזכותם יכתבו ההיסטוריונים את ההיסטוריה של הקמת המדינה, בעודם מציגים בפני הדורות הבאים הוכחות חזותיות לדבריהם. לצערי, פעם לא היו מציינים את שם הצלם תחת התצלומים המוצגים בספרי היסטוריה ואחרים (בספר "תולדות ההגנה" לדוגמה, נעשה שימוש בתצלומים בלי לציין את שמו של הצלם). על-כן סבורני כי מוטל עלינו, אוהבי הצילום העוסקים בכתיבה, בארכיונים ובאוספי תצלומים, להנציח את שמו של הנס פין ושמותיהם של כל גדולי הצלמים הישראליים לדורות הבאים.

ערכתי את הראיון עם סוזי, אשתו של הנס פין, לאחר מותו, אשה אותה מאפיינת צניעות, אצילות ושיחה נעימה. לאורך כל הכתבה ציטטתי את דבריה והיא גם ציידה אותי במספר תצלומים רב הממחישים את פועלו של הנס פין. ■

מצעד יום העצמאות

1949 דוד בן גוריון ופולה בבחירות בקלפי

1949 מנחם בגין בבחירות בקלפי